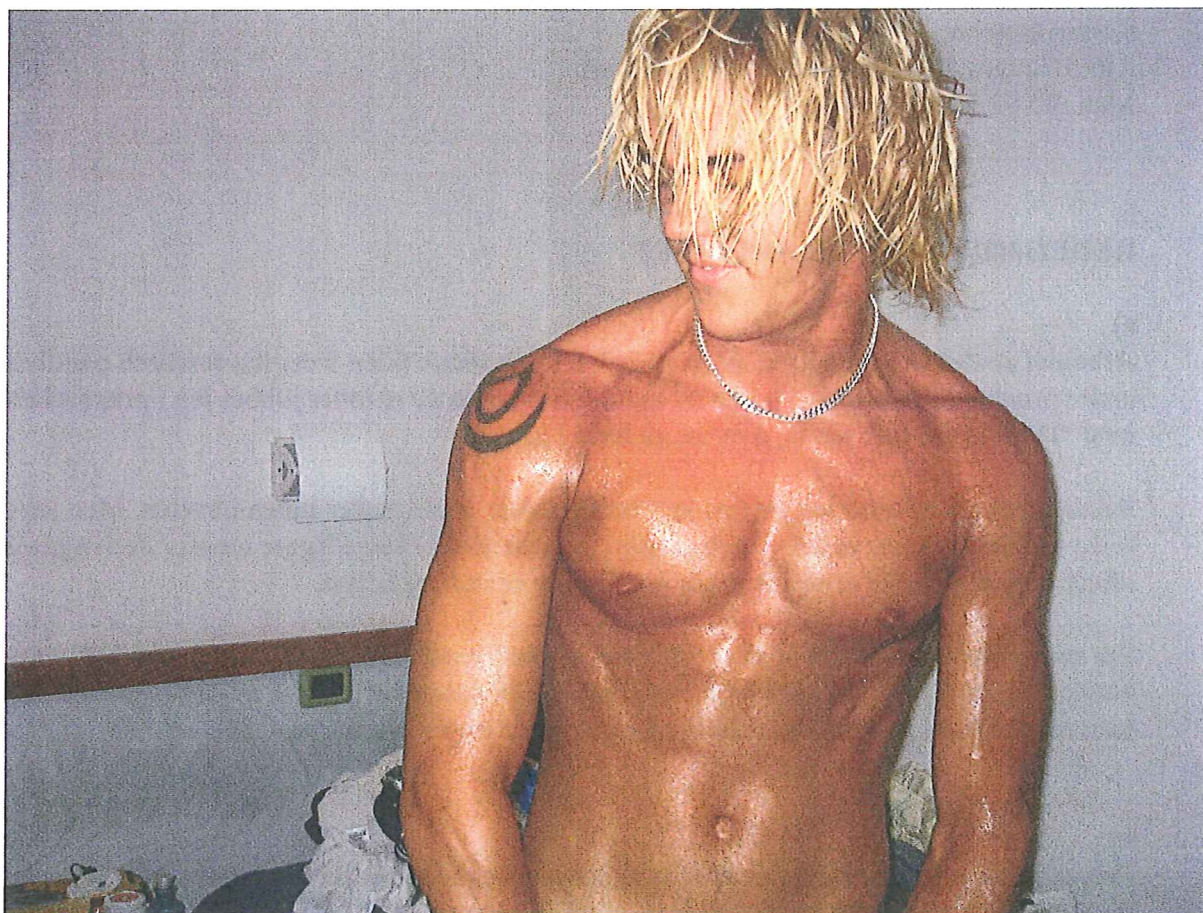

METODERAPPORT 2010

”Doping for folk flest” - NRK Radiodokumentaren

Tord Grimstad tok sitt eget liv som 18-åring. Familien mener det var bruk av anabole steroider som gjorde ham suicidal. *Foto: privat*

1.
Kjetil Saugestad, NRK Radiodokumentaren, NRK P2.

2.
Doping for folk flest

3.
Hovedpubliseringer:
"Doping for folk flest" – radiodokumentar, NRK P2 16.10.2010 kl 10.03
"Gutten i speilet" – dokumentar på tv, Brennpunkt, NRK 1 19.10.2010 kl 21.30
"Operasjon Six-pack" – radiodokumentar, NRK P2 23.10.2010 kl 10.03

Vedlagt på CD og DVD. Se egen liste for tilknyttede nyhetsoppdrag.

4.
Adresse:
NRK Radiodokumentaren, Bjørnstjerne Bjørnsons pl 1. 0340 Oslo.

5.
Kontaktperson:
Kjetil Saugestad, NRK Radiodokumentaren.
Mob. 90 93 34 92

6. **REDEGJØRELSE FOR ARBEIDET**

a)
Arbeidet startet i begynnelsen av mars 2010. I den første tiden foregikk research parallelt med andre prosjekt. Fra om lag starten av mai og til slutten av oktober jobbet jeg i praksis heltid med "Doping for folk flest", avbrutt av ferie i juli.

Saken startet med sjekking av tips knyttet til gamle dopingsaker innen idretten. Men jeg fikk raskt en forståelse av at det virkelige dopingproblemet i Norge ligger utenfor den organiserte idretten og at dette er et stoffområde som er lite omtalt og belyst.

For meg personlig var det også et poeng at jeg hadde en barndomskamerat som var kroppsbygger og tok sitt eget liv i ung alder. Noen mistenkte at bruk av dopingmidler kunne ha noe med hans psykiske problemer å gjøre, men ingen visste noe.

b)
Den sentrale problemstillingen er at bruk av dopingmidler angår ti tusenvis av mennesker. Brukerne er fortrinnsvis yngre menn og bivirkninger og livsstil påvirker også familier og omgivelser i til dels sterk grad. Men samfunnets fokus er i all hovedsak knyttet til at dopingbruk er juks og et moralsk problem innen idretten.

Doping brukt for å få vakker kropp med store muskler og lite fett er knyttet opp mot tidens skjønnhetsidealer. Det er lovlig å bruke, men det foregår helt i det skjulte. Målet med prosjektet ble å vise hvordan den hemmelige dopingverdenen fungerer. Hvor kommer varene

fra, hvordan produseres og omsettes disse, hvordan er kvaliteten på produktene og hvilke skadevirkninger kan dopingbruk gi både fysisk og psykisk? Mens det er en betydelig satsing og oppmerksomhet mot doping innen idretten ville jeg undersøke hvordan satsingen og kunnskapen om doping er ellers i samfunnet.

c)

Prosjektet undersøker og avdekker hvordan den kriminelle verdikjeden knyttet til omsetning og produksjon av dopingmidler er bygget opp. Vi skaffer frem tilstrekkelig belegg for å si at det meste som brukes av dopingmidler i Norge er produsert illegalt her i landet. Det er laget på kjøkkenbenker, i garasjer eller andre usterile omgivelser, av kriminelle som ikke har kvalifisert kunnskap om produksjon av medisiner. Prosjektet viser gjennom egne undersøkelser hvordan man enkelt kan starte produksjon av dopingmidler. Vi får undersøkt hvordan kvaliteten på amatørproduserte dopingmidler innebærer en økt helserisiko for brukerne.

Vi peker på hvordan dopingproblemet utenfor idretten er blitt omfattende og kan knyttes til et kroppspress for menn og gutter som speiles i medier og mote. Prosjektet synliggjør at kroppsforstyrrelsene og bivirkninger av dopingbruk har lav status i helsevesenet og at det mangler forskning, kunnskap og relevante tilbud både til pasienter og pårørende. Dette er i liten grad belyst tidligere.

Problemer knyttet til dopingbruk griper inn i ulike deler av samfunnet og politisk er ansvaret fordelt på ulike departement. Prosjektet bringer frem myndighetenes komplekse utfordringer. Vi viser at mange som jobber med dopingproblematikk på ulike felt er frustrerte over storsamfunnets manglende interesse og fokus på problemet.

Dopingbruk utenfor idretten har blitt omtalt av andre medier. Det har særlig vært oppslag med "angrende syndere" som forteller sine historier om ekstreme bivirkninger. Men så vidt vi vet har ingen tidligere jobbet frem et bredt utvalg av kilder som er aktive dopingbrukere og/eller kriminelle dopingdistributører. Vi har gått i dybden for å få tegnet et portrett av dopingbrukerne, deres motiver og argumenter for å bruke dopingmidler.

d)

Undertegnede jobbet alene med research og radioopptak, i samråd med konsulentene Snorre Tønset og Berit Hedemann. Arbeidet var del av et prosjekt som skulle bringe fram undersøkende radiodokumentar i et samarbeid med søsterredaksjonen Brennpunkt. Mitt oppdrag var i utgangspunktet å lage et radioprogram på 40 minutter, men prosjektet vokste i omfang etter hvert som jeg fant godt stoff.

Under redigering av de to radiodokumentarene hadde Kåre Johan Lund teknisk regi og bidro til utformingen. Radiodokumentarredaksjonens støttefunksjoner bidro til produksjonene.

Fotograf og redigerer Leif Kristian Hatland bidro i vesentlig grad til utforming av tv-dokumentaren det etter hvert ble bestemt skulle lages. Stephan Reis gjorde også noen opptak til denne og produserte ellers oppfølgingen av tv-dokumentaren i Brennpunkt, i samarbeid med programleder Håkon Haugsbø og undertegnede. Brennpunkts vanlige redaksjonelle støttefunksjoner bidro til produksjonen.

For nettsatsingen etablerte vi en egen liten gruppe. Marte Solbakken og Henrik Brattli Vold utformet nettartikler og fulgte opp ulike publiseringer. Undertegnede initierte ulike ideer til andre redaksjoner i NRK og koordinerte den journalistiske satsingen. Espen Andersen i Brennpunkt produserte en multimedialfortelling basert på utvalgt råstoff.

Avdekke omfang og holdninger

Det ble raskt et hovedmål å komme på innsiden av det lukkede miljøet knyttet til bruk av dopingmidler. Hva mener disse mennene og guttene om egen bruk av doping? Hvorfor foregår dette så skjult fra omverdenen? Etter å ha diskutert saken med forskere som Bjørn Barland og Caroline Angeltveit Johannesen kom jeg frem til at annonsering på internett var en hensiktsmessig metode for å rekruttere informanter. Det å oppsøke treningsmiljøer ville vanskelig føre frem til et bredt utvalg av kilder. Følere jeg hadde ute via polititjenestemenn og sosialarbeidere hadde ikke gitt noen resultater, verken på dette tidspunkt eller senere i prosessen.

23.3.2010 sendte jeg inn tekst som ble lagt ut som en åpen annonse på nettstedet Steroider.net. Jeg spurte da både etter kilder til dokumentarprogram på radio og etter informasjon om dopingprodukter folk mistenkte hadde tvilsom kvalitet og som vi kunne få analysert.

Steroider.net er populært blant dopingbrukere og er grunnlagt av den tidligere kroppsbyggeren Ståle Wadsworth. Nettsiden har som uttalt mål å formidle verdinøytral informasjon om doping, med et mål om å forebygge og jobbe mot bruken. Wadsworth har personlig erfaring med omfattende bruk av doping og er delvis ufør etter et massivt hjerteinfarkt han fikk da han var 28 år gammel, etter alt å dømme på grunn av anabole steroider. Han ble en viktig kilde i prosjektet og jeg brukte ham til å kvalitetssikre og sannsynliggjøre påstander og uttalelser fra brukere og selgere, tollere og politi.

Jeg fikk løpende respons på annonsen frem til den ble fjernet i slutten av mai. De fleste tok kontakt fordi de hadde erfaringer med dårlige dopingprodukter som de ønsket at NRK skulle få sjekket kvaliteten på. Noen få tok kontakt fordi de ønsket å være kilder og oppga alle som et motiv at de ønsket å bidra til nyansering av farene knyttet til doping. To brukere vurderte å være åpne kilder med navn eller egen stemme, men ombestemte seg. Ellers var alle helt fra starten av tydelige på det var helt uaktuelt å stå fram med stemme, navn eller bilde. Noen ville ikke oppgi annet enn fornavn til meg. Andre hadde jeg bare dialog med gjennom e-post, uten at jeg visste hva de het.

Jeg brukte mye tid på å etablere og følge opp kontakten med dopingbrukere som ble kilder. Det ble til slutt 30 slike kilder og jeg fikk i varierende omfang relevant bakgrunnsinformasjon fra disse. Rundt halvparten fikk jeg snakket med på telefon og til dels gjort mer grundige bakgrunnsintervjuer med. 8 personer endte opp med å sende inn dopingmidler som vi kunne få undersøkt. 5 dopingbrukere var villige til å møte meg ansikt til ansikt og gi anonymiserte intervjuer. 4 av disse holdt jeg kontakten med over lengre tid. "David" og "T" fulgte jeg gjennom vårens opplegg med trening og bruk av dopingmidler for å få en fin kropp til sommeren. Særlig "David" på 25 hadde jeg løpende tett kontakt med og fulgte ham i 4 måneder, fra han tok sin aller første dose med anabole steroider og til sommeren var over. Jeg var i hans hjemby 5 ganger og gjorde opptak og hadde ellers kontakt via telefon. Han ble hovedperson i radiodokumentaren, "Operasjon Six-pack".

Vi kom ikke i kontakt med jenter/kvinner som brukte dopingmidler. Men dette skal være utbredt når det gjelder preparater som har slankende og/eller selvbrunende effekt.

Statistisk Sentralbyrå opererer med at 3 prosent av befolkningen har brukt dopingmidler. Vi benyttet begrepet ti tusenvis av brukere, da anslagene er usikre.

Det forebyggende apparatet

Norge blir sett på som et land med et godt antidopingarbeid innen idretten. Det er stiftelsen Antidoping Norge som organiserer dette arbeidet, finansiert med spillemidler. Deres mandat er å jobbe for en dopingfri idrett og ellers jobbe mot dopingbruk i samfunnet, uten egne midler knyttet til dette. Jeg hadde tidlig et møte med Antidoping Norge. Daglig leder Anders Solheim og medarbeiderne Mads Drange, Frode Hestnes og Halvor Byfuglien ble både viktige kilder og bidro med ulike tips.

Blant annet satt de meg i kontakt med kilder i den amerikanske etaten Drug Enforcement Administration, D.E.A. Jeg fikk nyttig informasjon om den globale dopinghandelen og 26.7.2010 gjorde jeg et telefonintervju med talsmann Lawrence Payne.

Det kriminelle sporet

I midten av mars var jeg i kontakt med ulike polititjenestemenn som hadde jobbet med kriminelle dopingsaker.

Polititjenestemennene Ragnar Foss i Fredrikstad, Torbjørn Trommestad i Arendal, Fredrik Lykken i Gjøvik ga innblikk i politiets utfordringer i forhold til dopingkriminalitet.

Politibetjent Askel Rødland i Sogn og Fjordane ble en særlig viktig kilde inn i dette. Han var sentral i Operasjon Gullfugl som var en større opprulling av et nettverk av ulovlig dopingproduksjon og omsetning. Sluttrapporten fra Operasjon Gullfugl førte i midten av mars til flere store oppslag i NRK og i andre medier. Den tegnet et bilde av at politiet mangler ressurser og kompetanse når det gjelder doping. Det er gode fortjenestemuligheter og lav risiko for de kriminelle.

Rødland og Trommestad formidlet kontakt slik at jeg fikk intervju med 3 ulike dømte dopingkriminelle. Fange E. i Bergen Kretsfengsel intervjuet jeg første gang 12. mars, de to andre i løpet av mai. Jeg var i kontakt med disse kriminelle i flere omganger via sms og e-post, eller via deres advokater. De ønsket anonymitet.

Jeg intervjuet også en fjerde person dømt for smugling og videresalg av dopingmidler. Flere av brukerne jeg var i kontakt med via nettannonsen fortalte også om hvordan de drev salg av dopingmidler lokalt.

Politijurist Karianne Hoffart ved Asker og Bærum Politidistrikt ble en viktig kilde for å forstå de påtalemessige utfordringene ved dopingsaker. Jeg hadde løpende kontakt med Hoffart fra mai til oktober knyttet til etterforskning av et rekordbeslag vinteren 2010.

Jeg fikk også god innsikt politiets arbeid på feltet gjennom kontakt med politijurist Per Håkon Sand og etterforskningssjef Odd Roger Lund ved Seksjon for organisert kriminalitet i Oslo og hans etterforskere, i forbindelse med større dopingsak på Oslo Vest. Den kontakten strakk seg fra mai til oktober 2010.

På et mer overordnet nivå var jeg i kontakt med Kripos, Politidirektoratet og Justisdepartementet og fikk pr. e-post svar på prinsipielle spørsmål knyttet til organisering og prioritering av dopingkriminalitet, via informasjonsavdelingene.

Det er ulovlig å selge, innføre eller produsere dopingmidler. Det er også ulovlig å oppbevare mer enn til eget bruk. Men det er i prinsippet lovlig å bruke dopingmidler selv.

Tollvesenets innsats.

Tollvesenet har egne medarbeidere som jobber særlig aktivt mot ulovlig innførsel av råstoff til produksjon av dopingmidler og smugling av ferdige produkter. De bedriver også etterretning i forbindelse med innførsel av utstyr som åpenbart kan brukes til produksjon av dopingmidler i Norge.

Jeg fikk god innsikt i dette gjennom kontakt med seksjonsleder Odd Løkken i Tollregion Oslo og kontorsjef Jon Asplund i Postkontrollen. Mye av den praktiske informasjonen fikk jeg gjennom deres tollmedarbeidere.

Det skjedde særlig gjennom å være med tollspanerne M. og T. på ulike rutineoppdrag og aksjoner i samarbeid med politiet. Særlig en omfattende kontakt med T., i forbindelse med flere større dopingsaker som pågikk dette halvåret, ga verdifull innsikt i utfordringer i arbeidet med dopingkriminalitet, ulovlig innførsel, omsetning og produksjon. Tollmedarbeiderne ser daglig hvordan utstyr knyttet til illegal produksjon av dopingmidler kommer over grensen, som ulike oljer, tilsetningsstoffer, etiketter, pillepressemaskiner og medisinglass(hetteglass).

Egen maskin

Diverse kilder pekte på at "dopingverdenen" i stor grad eksisterte på nettet. Jeg fikk satt opp en egen PC utenfor NRKs nettverk, både på grunn av datasikkerhet og for å ha en ip-adresse som ikke kunne knyttes til NRK, hvis noen skulle ønske å spore denne.

Jeg opprettet krypterte e-postadresser, slik man blir bedt om på ulike dopingportaler. Det var særlig to norske nettstedet jeg blinket meg ut, der dopingmidler omsettes åpent. "Craz.cc" og "Anabolic.sale.net". Sidene skal ifølge tollspanere, selgere og politiet være kontrollert av ulike konkurrerende salgsnettverk, selv om noen selgere ser ut til å omsette via begge portalene.

Mange bruker humoristiske alias på disse nettsidene og jeg tar selv kallenavnet "Boleivars" og følger ulike diskusjonsforum fra begynnelsen av april. Det er relativt enkelt å registrere seg på nettsider der dopingmidler diskuteres og omsettes inne på lukkede områder. Dette ga verdifull innsikt i hva dopingbrukere diskuterer, hvilke holdninger og myter som råder. Funnene samsvarte med det mine kilder blant dopingbrukere fortalte meg.

Undergrunnprodusent Boleivars

Kilder i D.E.A, norske polititjenestemenn, dømte dopingkriminelle i Norge og Tollvesentets spanere hevdet alle at det virket lett å starte egen produksjon av dopingmidler.

Jeg bestemte meg for å undersøke dette og fikk også NRKs designavdeling til å lage en logo for mitt fiktive undergrunnsmerke.

Fig. Logo for dopingprosjektets fiktive undergrunnsmerke.

Jeg søkte på nettet etter leverandører av råstoff/pulver til ulike anabole steroider. I tillegg fant jeg enkelt leverandører av ulikt nødvendig utstyr, som pillepresser, hetteglass og etiketter. Jeg konsentrerte meg om leverandører fra Kina, som skulle være mest vanlige, ifølge mine kilder. Disse nokså vilkårlige e-postene var sendt fra en ordinær hotmail.adresse og på enkel gymnasengelsk. Jeg sendte de fleste av mailene 6.april og forklarte at jeg ønsket å starte produksjon i Norge og at det ikke er tillatt å importere anabole steroider.

I løpet av et døgn fikk jeg svar på 8 av de totalt 14 henvendelsene jeg sendte. Tilbudene kommer i hovedsak fra krypterte eller mer private e-postadresser og ikke med firmaets eget navn.

Ingen av leverandørene stiller spørsmål om lovligheten. Alle vil selge dersom penger overføres. Flere foreslår forsendelse i blykledt beholdere som vanskeligere oppdages i tollene. En foreslår handel via mellommann i Storbritannia mot tillegg i prisen, siden dette vil være mindre mistenkelig som avsenderland. Flere skriver at de har erfaringer med at tollkontrollene i Norden kan være en utfordring. Flere purrer på meg gjentatte ganger utover våren og etterlyser gjennomføring av handel. Kun en leverandør etterspør firmainformasjon og viser en viss skepsis til Mr. Boleivars som kunde.

Samlende henvendelser:

8/4

Yangzouh Nouya Machinery Co, ltd – pillepresse

7/4-10

Hangzou Bottle and Cap Co LTD – etiketter og glass

Okeda Chemical Co – mellomstor pillepresse

6/4-10

Zhejiang Jieming Pharm.

Shanghai New Asia International Co

Liyang Hefeng Chemistry Co

Novete Biotechnology ltd.

Wuhan Sanjing

Changzhou Jiaerke

Huayi

Zibo Younger Chemicals Co

Miner Chemichals

Jilin Yida Chemicals

30/3:

Guangxi Tanghan

Laboratorieundersøkelsene

Jeg hadde fra jeg satte inn annonsen på Steroider.net en plan om å få undersøkt kvaliteten på dopingprodukter som omsettes illegalt i Norge.

Men det viste seg å være vanskelig å få gjennomført omfattende analyser av slike undergrunnsprodukter. For å lete etter fremmedelementer/forurensinger må man foreta søk etter spesifikke stoffer. Eventuelle funn av bakterier i prøvene ville være vanskelige å tolke. Det eneste laboratoriet som hadde metodisk oppsett for å studere dopingprøver var Norges Laboratorium for Dopinganalyser på Aker Sykehus. Der foretok man til slutt analyser av til sammen 15 innsamlede preparater 4 pilleprøver og 11 oljebaserte steroideopløsninger. Disse var sendt inn av 8 ulike dopingbrukere/selgere, etter mye oppfølging og purring fra min side.

Ingen av innsenderne fikk betalt for prøvene. Flere ønsket å selge prøver til NRK. Flere trakk seg da vi gjorde det klart at prøvene ville være anonymiserte. Laboratoriet ønsket ikke at enkelte skulle kunne reklamere med at et bestemt produkt var sjekket og funnet i orden. Testene ville kun kunne si hvilke type virkestoff som var i prøvene og i hvilket volum. Laboratoriet fikk ikke betalt av NRK for å gjennomføre testene, men ønsket selv å bidra til fokus på slike illegale preparater.

Resultat kom frem i e-post av 31.08.2010:

Kjære Kjetil, større avvik fra det som står på varedeklarasjonen fant vi

- *ved et Anavar-preparat som bare inneholdt 10 % av det oppgitte steroidet oxandrolon*
- *ved et Parabolan-preparat, hvor vi ikke kunne identifisere trenbolonesteren som var oppgitt i deklarasjonen*
- *ved et Trenbolan-preparat, hvor vi bare fant omtrent 50 % av virkestoffet trenbolonacetat*
- *ved et Trenbolace 100-preparat som inneholdt en større konsentrasjon av trenbolonacetat enn oppgitt.*

Totalt analyserte vi 15 steroidpreparater. De analytiske bestemmelser har bare konsentrert seg på selve virkestoffet. Resultatene kan ikke si noe om andre kvalitetskriterier for slike preparater som innføres og omsettes ulovlig.

Det preparatet som skulle inneholde veksthormon, ble ikke analysert. Preparatet som var merket som et B12-preparat ble sjekket for dopingmidler (steroider) uten noe funn.

Med vennlig hilsen

Prof. Dr. Peter Hemmersbach
Laboratory Director
Norwegian Doping Control Laboratory

Helsesporet

Funnene i undersøkelsen av de illegale produktene bidro inn i en annen hovedretning i dopingproblematikken, nemlig den helsemessige. I begynnelsen av mars var jeg observatør under et kurs om doping som Hormonlaboratoriet ved Aker sykehus holder for helsepersonell, som faglig påbygging. Der intervjuet jeg leger som deltok på kurset. Alle fortalte om manglende kunnskaper om dopingbruk og bivirkninger, både fra egne studier og på egen arbeidsplass.

Bruk av anabole steroider har mange alvorlige helsemessige konsekvenser, men mye av dette er ikke dokumentert fordi man ikke kan forske på prøvepersoner med de dosene som dopingbrukere bruker. Det finnes imidlertid mange vitnemål og eksempler som peker i retning bestemte skader. Man vet konkret at tilførsel av kjønnshormoner gjør at egenproduksjonen stopper opp. Ved avslutning av en behandlingsrunde med anabole steroider vil kroppen måtte gå gjennom en periode med svært lave nivåer av kjønnshormon, etter å ha hatt en periode med veldig forhøyede nivåer med testosteron. Det er allment akseptert at dette ofte fører til nedstemthet og deperesjonsliknende tilstander.

På Hormonlaboratoriet på Aker Sykehus i Oslo ble prof. emeritus Egil Haug og John A. Henninge viktige kilder når det gjelder dopingprodukters virkninger og bivirkninger. Overlege Steinar Madsen ved Statens Legemiddelverk og Peter Hemmersbach, sjef for Norges Laboratorium for Dopinganalyser var også sentrale kilder, ikke minst i forhold til å tolke farer knyttet til undergrunnsfremstilte dopingprodukter og vår undersøkelse av slike produkter.

Praktisk erfaring om dopingbrukere og deres tankesett og argumentasjon fikk jeg også løpende gjennom prosjektet fra Margareth Haug, den eneste ansatte i den statlige informasjonstjenesten Dopingtelefonen

Forskningsleder Bjørn Barland ble hele veien en viktig kilde til å forstå de sosiologiske mekanismene knyttet til dopingbruk. Han har vært ansvarlig for diverse forskning om dopingbruk de siste 20 årene og ble en motvekt til brukernes påstander og opplevelse knyttet til doping. Barland ble også en viktig kritisk røst til ulike myndigheters satsing på dette området.

På et overordnet plan fikk jeg i august og september svar på sentrale spørsmål via e-post fra Helsedirektoratet, Helsedepartementet og departementets tverrdepartementale gruppe som koordinerer arbeidet mot doping. I Brennpunktoppfølgingen ble statssekretær Ragnhild Mathisen fra Helsedepartementet konfrontert med myndighetenes satsing på dopingområdet.

Rusavhengighetseksperter ved Ullevål Sykehus, psykolog Terje Nordhaug var en viktig kilde og kritiker av myndighetenes satsing på behandling av dopingrelaterte problemer.

10. mai var jeg første gang i kontakt med en familie i Horten som hadde opplevd et stort tap. 18 år gamle Tord Grimstad tok sitt eget liv høsten 2009. Etter familiens mening og opplevelse ble han suicidal etter bruk av anabole steroider. Jeg hadde løpende kontakt med familien og de valgte å stille opp og fortelle om deres opplevelser om manglende interesse og kunnskap i helsevesenet for at Tords bruk av dopingmidler kunne være viktig årsak til depresjonene som ledet frem til selvmordet.

Tre hovedfokus og publiseringsplan

Etter å ha hatt et bredt fokus i min research utkrystalliserte det seg etter hvert at jeg hadde materiale til flere hovedproduksjoner. I samråd med redaksjonsledelsen produserte jeg tre dokumentarer.

En radiodokumentar med tittel ”Doping for folk flest – om tabubelagt bruk og kriminell omsetning av dopingmidler i Norge”. Her viser vi hvordan hele dopingindustrien er bygget opp og fungerer. Vi forteller om hvilke skadevirkninger og omfang dopingbruken har og om mangelen på satsing fra myndighetenes side. Vi har dokumentasjon for nyhetsoppdrag om at illegale dopingprodukter produsert i Norge dominerer markedet, og at disse er helsefarlige.

Brennpunktssendingen og filmen ”Gutten i speilet” fokuserer på de dramatiske konsekvensene dopingbruk kan ha for familier og enkeltbrukere. Det er et klart fokus på helsevesenets manglende kunnskap og interesse for dopingrelaterte skader og bivirkninger. Vi har nyhetsoppdrag om myndighetenes manglende satsing på det store dopingproblemet utenfor idretten

Radiodokumentaren ”Operasjon Six-pack” er et portrett av ”David” gjennom hans første runde med dopingmidler. Vi møter andre mer eller mindre godt fornøyde dopingbrukere. Deres motiver og argumentasjon er viktig å få frem, men blir imøtegått av ulike eksperter og koblet opp mot dagens kroppspress og kroppsfokus for menn og gutter.

Kildebruk og kildekritikk

Det var utfordrende å pleie kontakt med så mange kilder som det etter hvert ble. Men det var mitt eget valg å ha et bredt fokus. Innen politi og tollvesen var det viktig å få så mange kilder som mulig også for å kunne komme tett på saker som var under utvikling og som det dokumentarisk sette ville være spennende og relevant å følge.

Når det gjaldt dømte dopingkriminelle hadde jeg lenge et håp om at en av dem ville velge å stille opp i program med åpent intervju og pleiet derfor disse kontaktene mer enn normalt.

Det som særlig tok tid var kontakt med dopingbrukere. En del av disse var litt uforutsigbare. På grunn av bytte av e-post, bruk av skjulte anrop og annet var det vanskelig å holde kontakt med dem. En del trakk seg raskt unna, og faren for at sentrale kilder når som helst kunne forsvinne, gjorde at jeg holdt et så bredt tilfang som mulig.

Dopingbrukernes påstander og synspunkter var ofte vanskelig å etterprøve. Desto mer viktig å ha et bredt tilfang av dem. Mange opplevelser var idividuelle men samsvarte med hva andre

fortalte. Forskere som Bjørn Barland har også kartlagt holdninger blant dopingbrukere og det var nyttig å sammenlikne hans funn med informasjon fra mine hovedkilder. Det var stor spredning i alder og bakgrunn, men flest menn mellom 20 og 30 år. Jeg la mest vekt på disse 5 jeg møtte ansikt til ansikt. Deres påstander og synspunkt står for dem selv i programmene. Med disse to jeg fulgte gjennom vårens dopingkurer kunne jeg selv i en viss grad observere endringer i kropp og væremåte.

En gjengs tone blant brukere av dopingmidler var at den akutte faren og bivirkninger ved dopingbruk var sterkt overdrevet i media. De hadde tillit til egen kunnskap. De var opptatt av at bivirkninger ikke kunne la seg bevise. De mente det var mulig å bruke dopingmidler fornuftig og at de som fikk problemer ikke hadde peiling eller hadde andre problemer i bunnen. Deres beskrivelser av hva de brukte, hvilke bivirkninger de hadde og hvordan de fikk tak i det de brukte, virket troverdig i forhold til andre kilder.

Dopingbrukere sendte inn ulike dopingmidler de ønsket at NRK skulle få analysert.

Etiske vurderinger

De som stilte opp til anonymisert intervju var svært opptatt av å ikke bli kjent igjen. Alle 5 fikk tilbud om å høre vårt forslag til forvrenging av stemmene deres. 1 av slo å høre på, 3 godkjente vårt forslag, 1 ba om ytterligere forvrenging og godkjente da sin stemme. For bruk av forvrengt lyd til tv ba vi om spesifikk godkjenning, og da trakk 1 av disse 5 seg. Vi ville vurdert det nøye dersom noen ville ønsket å stille opp og forsvare bruk av dopingmidler med navn og egen stemme. Da måtte vi følt oss trygge på at vedkommene i tilstrekkelig grad var klar over at dette ville kunne bli en sosial belastning.

Det var ellers en utfordring å forsøke å skape identifikasjon og nær opplevelse med hovedpersoner som ønsker å stille med forvrengt stemme, og heller ikke kan være i kontakt med andre enn journalisten. Vi jobbet mye teknisk med lydbruk for å lage scener der kun intervjuobjektets stemme er forvrengt, mens lyd av bakgrunn og reporter ikke er det.

Eksponert av selvmord

Vi hadde en grundig vurdering av eksponeringen av selvmordet til Tord Grimstad. Både hans biologiske far, stemor, biologisk mor og myndige biologiske søstre fikk se ferdig program og godkjente dette. Deres holdning var som vår, at det var verd å fortelle om dette for å belyse et viktig tema. For foreldre var det et viktig argument at sønnens skjebne kunne bidra til at andre familier ikke opplevde det samme.

Familien hadde fortalt åpent om selvmordet på skolen der yngre halvsøsken går og ellers i sitt nærmiljø. De hadde også fortalt at de selv koblet selvmordet spesifikt til at bruken av dopingmidler hadde påvirket Tords psykiske tilstand.

I redigeringen forsøkte vi finne en balanse slik at beskrivelsen av selvmord og selvmordsforsøk skulle være både verdig og virkningsfull. Vi fikk tilgang til Tords ulike journaler, som far hadde begjært kopier av. Disse bekreftet versjonen til familien. Guttens bruk av anabole steroider var nevnt i helsedokumentene hele veien, også som mulig medvirkende årsak. Men ingen konkrete tiltak ble gjort i forhold til dette.

Det var ikke vårt fokus å bevise i hvilken grad dopingbruken var en avgjørende årsak til selvmordet. Noen eksakt årsak om et selvmord er åpenbart vanskelig å finne. Det var heller ikke vårt mål å finne ut i hvilken grad han hadde mottatt adekvat hjelp for sine psykiske plager.

Vi endte med en personlig beretning som hviler på far og stemors tolkning og opplevelse. Det var viktig for dem å få fortalt hvor alvorlige problemer de mente Tord fikk på grunn av bruk av anabole steroider. Dernest å fortelle om det de opplevde som gjennomgående mangel på kunnskap om bivirkninger av dopingbruk i helsevesenet. Deres opplevelser støttes og sannsynliggjøres av flere ulike ekspertkilder i programmet.

Helsetilsynet har i etterkant åpnet en tilsynssak om behandlingen av Tord Grimstad, men denne er ikke avsluttet.

7.

Med brede publiseringsmuligheter i radio, tv og på nett følte vi at det ble en helhetlig pakke. Dopingproblematikken er såpass kompleks at det er vanskelig å peke på noen klare skurker. Våre funn var i stor grad knyttet til våre caser og anonymiserte intervjuer og ikke så lett å sitere. Dette er også et felt der det er mangel på konkrete fakta.

Vi kunne ønsket at oppslagene hadde ført til et nyhetsfokus også i andre medier og en sterkere offentlig debatt. Men det ble en sterk selvstendig dekning i NRK.

At media har en stor interesse for doping innenfor idretten ble ellers demonstrert i vår publiseringsuke da det var mange oppslag om at en fotballspiller fra Strømmen hadde testet positivt på et ukjent stoff på dopinglisten.

Det er interessant at "Craz.cc", en av de to sentrale norske nettsidene for omsetning av dopingmidler, som hadde eksistert i mange år, har ligget nede siden NRK hadde sin publiseringsuke. Våre oppslag var dårlig reklame for illegal doping, men vi kan vanskelig dokumentere at våre saker har vært avgjørende for at denne har blitt lagt ned.

I perioden etter vår publiseringsuke har flere politikere tatt opp temaet i Stortinget, en av dem med direkte henvisning til Brennpunktsendingen.

<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2010-2011/101116/10k/#a3.6>
(Oktay Dahl 18:18:33)

<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Interpellasjoner/Interpellasjon/?qid=48679>

<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=48564>

http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/dok/andre/brev/brev_til_stortinget/2010-2/Sporsmal-nr-399-til-skriftlig-besvarelse.html?id=628551

Fra kildene våre innen helsevesenet har vi fått tilbakemeldinger om det har vært økt etterspørsel etter foredrag og faglig påfyll fra de som har ekspertise om dopingbruk. Lokale psykiatriske enheter har meldt at de er blitt minnet om hvor viktig det er å vurdere om dopingbruk er en sentral årsak til enkeltes psykiske problemer.

Lørdagsrevyen fulgte opp dopingtematikken 27/11.2010. NRK Vestfold og avisene Gjengangeren og Tønsbergs Blad, hadde flere oppfølgingssaker, forklart med at Tord Grimstad var fra Horten.

Den uformelle responsen på programmene tyder på at vi nådde fram til både ungdommer og deres bekymrede foreldre. Programmene og artikler på nett ble aktivt diskutert, også i andre diskusjonsfora. Vi har fått tilbakemelding om at dokumentarene har blitt bruk i undervisning på idrettslinjer ved videregående skoler.

Den mest spesielle erfaringen som journalist var å oppleve i hvilken grad bruk av dopingmidler er tabubelagt. Jeg synes det er overraskende at et fenomen som omfatter og berører så mange eksisterer så skjult for resten av samfunnet. Mitt ønske er at prosjektet "Doping for folk flest" har bidratt til økt kunnskap og åpenhet om bruk av dopingmidler i Norge.

Kjetil Saugestad
Oslo 15.1.2011

Liste over ulike oppslag tilknyttet prosjektet:

Nyhetsinnslag radio - Dagsnytt hovedsending 07.30:

"Illegal doping flommer over landet" – 16.10.2010

"Helsevesenet har for dårlig tilbud og kunnskap innen doping" – 20.10.2010

"Stadig flere voksne menn bruker doping" – 23.10.2010

"Mange bruker illegal amatørprodusert doping" – Ukeslutt NRK P1/P2 16.10.2010

Vedlagt på egen CD.

Utvalgte selvstendige nyhetsoppslag på nett:

"Politiet advarer mot disse stoffene" – 19.10.2010

"- Må vurdere å gjøre det ulovlig å bruke doping" - 20.10.2010

"Norge jumbo i doping-Norden" – 20.10.2010

"Nytt superdop selges ulovlig på nett" – 21.10.2010

Vedlagt kopier av 4 nettartikler fra nrk.no.

I perioden 14.10.2010 – 23.10.2010 ble det publisert en rekke tilknyttede saker på nett, tv og radio.

14.10:

Forhåndssak "Doping for folk flest"

<http://www.nrk.no/programmer/radio/radiodokumentaren/1.7333103>

16.10:

Norge flommer over av illegal doping – 16.10 – nrk.no

<http://www.nrk.no/programmer/radio/radiodokumentaren/1.7336252>

17.10:

NRK testet det illegale dopet – billedgalleri/nettsak

<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.7335914>

18.10:

Dette er de norske dopingfabrikkene – billedgalleri /video på nett/sak

<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.7335920>

19.10:

Kostholdsprodusenter raser mot illegal dopingside – NRK Vestfold radio/nett

<http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/ostafjells/vestfold/1.7342198>

Politiet advarer mot de anabole steroidene av merket Syntrax fra nettbutikken Hulkshop. – nrk.no, radio/tv/nett NRK Østlandssendingen

<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.7335929>

Hallo Petre (Juntafil) – radio, utdrag med dopingbrukere fra radiodokumentar og innringing om kosthold/trening/doping

- **Slett innsats. Dopingeksperter slakter myndighetene.**

<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.7340906>

Hjertespesialist advarer mot amatørsteroider – NRK Østlandssendingen

<http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/ostlandssendingen/1.7343039>

Tord tok eget liv + forhåndspremiere Brennpunkt på nett.

<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.7336015>

Multimedieproduksjon (Flash) ”Med alle midler”

<http://www.nrk.no/programmer/tv/brennpunkt/multimedia/1.7343178>

Reaksjoner etter Brennpunkt – myndighetene må gjøre noe

<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.7336045>

20.10:

Dopingekspert Inggard Lerreim krever tiltak – Dagsnytt sak 7.30/nrk.no

<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.7336045>

Antidoping Norge krever lovforbud – NRK Petre nyheter radio

Krever doping inn i skolen - NRK Vestfold - radio

Tord døde etter dopingbruk - billedgalleri

<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.7336313>

Nettmøte med dopingeksperterne Margaret og John fra Aker

<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.7336025>

21.10:

Her er det nye superdopet – om stoffet SARM – nrk.no

<http://www.nrk.no/helse-forbruk-og-livsstil/1.7341920>

Norge jumbo i antidopingarbeid i Norden – nrk.no.

<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.7344715>

Slik laget vi saken

<http://www.nrk.no/programmer/tv/brennpunkt/1.7340784>

Pårørende til dopingoffer fra Brennpunktfilm er gjester i NRK Vestfold radio, om reaksjoner etter de sto fram - NRK Vestfold

22.10:

Antidoping inn i skolen – NRK Vestfold

<http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/ostafjells/vestfold/1.7347754>

David debutanten – om radiodokumentaren ”Operasjon Six-pack” – nrk.no

<http://www.nrk.no/programmer/radio/radiodokumentaren/1.7346601>

23.10

Stadig flere gubber bruker doping

<http://www.nrk.no/programmer/radio/radiodokumentaren/1.7336145>

Research fra prosjektet førte underveis til ulike oppslag i NRKs distriktssendinger:

Resultater av dopingtesting av mosjonister i Birkebeiner'n – 23.4.2010, NRK Hedmark

Stor dopingsak i Gjøvik – 27.4.2010, NRK Hedmark

Rekordstort dopingbeslag på Sandaker – 3.5.2010 NRK Østlandssendingen/Norge i dag/nrk.no.

Fengslene har dopingproblem og fjerne løse vekter på trimrom - 21.6.2010, NRK Vestfold

Dopingdømt klager til Spesialenheten for politisaker – 18.8.2010, NRK Møre og Romsdal

Stor dopingsak Oslo Vest - 4.10.2010, NRK Østlandssendingen

Oppfølging dopingsak Oslo Vest – 08.10.2010, NRK Østlandssendingen